

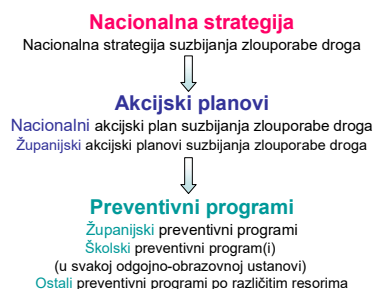
KAPACITETI ZA DJELOTVORNE INTERVENCIJE U PREVENCIJI I SUZBIJANJU OVISNOSTI

Siniša Brlas
profesor psihologije

Djelatnost za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti sa zaštitom mentalnog zdravlja
Zavoda za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije

Strateški okvir prevencije i suzbijanja ovisnosti

Što je prevencija ovisnosti i razine preventivnog djelovanja?

Prevencija (ovisnosti) je zajednički naziv za skup mjera i postupaka kojima je cilj **sprječiti nastanak ovisnosti** i/ili razvoj rizičnog i/ili ovisničkog ponašanja koje može dovesti do ovisnosti.

rizični činitelji → **negativni** ishodi (rizična i ovisnička ponašanja)

zaštitni činitelji → → **pozitivni** ishodi (pozitivna ponašanja)

Razina prevencije (vrsta, oblik, opseg i sadržaj svake pojedine preventivne aktivnosti) treba biti **primjerena razini rizika**.

Razine preventivnog djelovanja koje ciljaju činitelje rizika:

Univerzalna prevencija ovisnosti

Usmjerena neselektivno na (po mogućnosti) cijelu populaciju ili velike populacijske grupe. Cilj je u potpunosti **sprječiti ili odgoditi početak zlorababe tvari**, pružajući svima informacije i vještine neophodne za rješavanje problema. Programi univerzalne prevencije su namijenjeni velikim grupama bez prethodnog utvrđivanja stanja mogućeg rizika zlorababe. Svi članovi populacije imaju **jednak generalni rizik za zlorababu**, iako rizik naravno može znatno varirati među pojedincima (važno je **razlikovati od promicanja zdravlja**).

Selektivna prevencija ovisnosti

Usmjerena na populacijske skupine ili pojedince u **povećanom riziku** od razvoja ovisnosti, posebice među mladim ljudima. Pri ovim intervencijama potreban je poseban napor kako bi se izbjegla stigmatizacija te kako bi se implementirala preventivna strategija koja će dovesti do poželjnih rezultata (važan je **dobar plan djelovanja**).

Indicirana prevencija ovisnosti

Usmjerena na **prepoznavanje pojedinaca** koji imaju pokazatelje **rizika od razvoja zlorababe droga** u životu ili onih **koji već pokazuju znakove zlorababe tvari** (ovisničko ponašanje). Uključuje usmjeravanje posebnih intervencija prema takvim pojedincima, obično sprječavanje (brzog) razvoja ovisnosti, a kako bi se smanjila učestalost i spriječilo „opasno“ uzimanje tvari i kao takva često je **podrška liječenju ovisnika u okviru tretmana**.

Metodologija organizacije preventivnih aktivnosti

Metodologija u provedbi preventivnih aktivnosti:

1. Istraživanje pojavnosti

- Upoznavanje stanja.

2. Planiranje i programiranje

- Provedba samoanalize snaga i slabosti.
- Definiranje ciljeva.
- Određivanje ciljane skupine/ciljanih skupina.
- Kreiranje aktivnosti za ciljanu skupinu.

3. Provedba aktivnosti

4. Evaluacija i reprogramiranje

- Vrednovanje i samovrednovanje provedenih aktivnosti.
- Analiza nakon vrednovanja i priprema za nove i/ili izmijenjene aktivnosti.

Istraživanjem možemo:

- **Upoznati** stanje (identificirati prostor za djelovanje)
- **Osmisliti** djelovanje (planirati preventivne aktivnosti)
- **Evaluirati** provedene aktivnosti (procjenjivati i vrednovati procese i ishode)

Planiranje i programiranje je strategija pripremanja za djelovanje različitih činitelja u različitim aktivnostima i okolnostima usmjerenih istom konačnom ishodu.

Evaluaciju provodimo s ciljem da utvrdimo postignuća prema nekim kriterijima. Njome odmierimo ostvareno u odnosu na planirano te uvodimo izmjene i dopune u aktivnostima. Ona je **ispravljački mehanizam u radu** kojega je cilj poboljšanje radne efikasnosti i kvalitete rada.

Prevenција ovisnosti u praksi - javnozdravstveni sustav:

1. Istraživanje pojavnosti (osmišljavanje i provedba istraživanja)

- Izrada nacrti istraživanja i instrumentarija.
- Provedba istraživanja i obrada podataka.
- Analiza stanja i potreba na temelju dobivenih pokazatelja.

2. Planiranje i programiranje preventivnih aktivnosti

- Analiza snaga i slabosti (SWOT analiza).
- Definiranje ostvarivih ciljeva.
- Definiranje ciljane skupine.
- Definiranje aktivnosti za ciljanu skupinu.

3. Provedba preventivnih aktivnosti/programa/projekata (**univerzalna i selektivna** prevencija) + promicanje zdravlja (razlikovati!)

- Psihoedukacija, specifična edukacija, afirmacija zdravlja.

4. Evaluacija i reprogramiranje

- Vrednovanje i samovrednovanje provedenih aktivnosti.
- Analiza provedenih aktivnosti i priprema za nove aktivnosti.

5. Tretman (savjetodavni rad s ovisnicima, **indicirana** prevencija)

Samoanaliza prije početka planiranja akcije

Prije planiranja bilo kakve preventivne akcije jako je važno osvijestiti vlastite mogućnosti, ali i ograničenja.

Standardno oruđe strategijskog planiranja koje potiče identificiranje unutarnjih snaga i slabosti i stavlja ih u odnos s vanjskim prilikama i prijetnjama zove se **SWOT** analiza (**S**trengths (snage, prednosti), **W**eaknesses (slabosti, prostor za napredovanje), **O**pportunities (prilike, mogućnosti) i **T**hreats (prijetnje, opasnosti)).

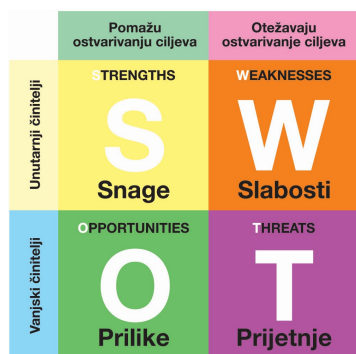
Snage su prednosti koje otvaraju put ka realizaciji ciljeva.

Slabosti su unutarnje nesposobnosti koje ometaju realizaciju ciljeva. One su naš prostor za napredovanje.

Prilike i prijetnje su utjecaji iz okoline koji olakšavaju (prilike) ili otežavaju (prijetnje) djelovanje (napredovanje ka ciljevima).

Rezultat SWOT analize treba biti **identifikacija kapaciteta i ograničenja za kreiranje ostvarivih ciljeva** koji potom postaju dijelom plana i programa djelovanja.

SWOT koncept

Radionica

Podijelimo se u tri skupine. U svakoj skupini odredimo koordinatora skupine, zatim zapisničara te osobu koja će izvještavati o zaključcima skupine.

Zadaje pojedine skupine su za naš tim utvrditi:

1. *skupina*: **Koje su naše prednosti** (snage)?
2. *skupina*: **Koje su naše slabosti** (prostor za napredovanjem)?
3. *skupina*: **Koje su naše mogućnosti** (neiskorišteni potencijal)?

Radimo u skupinama 40 minuta, zatim izvještavamo sve ostale o zaključcima skupine.

Na kraju donosimo zajedničke zaključke.

Nakon toga slijedi **izrada razvojnog plana i programa stručnih aktivnosti** (na temelju uočenih prednosti, slabosti i mogućnosti)...

Razgovor: Izvješće donosi za djelovanje intervencije u prevenciji i razdvojenosti

Način: direktno

Koje su naše **prednosti** (snage)?

Koje su naše **slabosti** (potencijalne nesigurnosti, prostor za napredovanje)?

Koje su naše **mogućnosti** (neiskorišteni potencijal)?

O knjizi:

Autor:
Siniša Brlas, prof.

Godina izdanja:
2012.

Izdavač:
Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok"
Virovitičko-podravskoe županije

Iz sadržaja:

- Važnost planiranja i programiranja
- Vizija, misija, ciljevi
- Planiranje tijeka akcije
- Izrada plana i programa
- Evaluacija
- Reprogramiranje

www.zzjzvpz.hr

Hvala na pažnji!

sinisa.brlas@vt.t-com.hr